

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра економіки та підприємництва
ім. професора І. М. Брюховецького

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
Економіка природокористування
(обов'язковий)

Реалізується в межах освітньої програми «Екологія»

за спеціальністю **101 Екологія**

на **1 (бакалаврському)** рівні вищої освіти

Розробник: _____ Башлай С. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри
(підпис)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри економіки та підприємництва ім. професора І. М. Брюховецького	протокол від «_____» _____202__ р. №_____
	Завідувач кафедри _____ (підпис) Терещенко С. І

Погоджено:

Гарант освітньої програми _____ Скляр В. Г.
(підпис)

Декан факультету, де реалізується освітня програма _____ Коваленко І. М.
(підпис)

Рецензія на робочу програму (додається) надана: Скляр В. Г.

Пізняк Т. І.

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації _____ (_____
(підпис) (ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: «_____» _____202__ р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри економіки та підприємництва	Завідувач кафедри економіки та підприємництва	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Економіка природокористування		
2.	Факультет/кафедра	Економіки і менеджменту / економіки та підприємництва		
3.	Статус ОК	Обов'язковий		
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для	101 «Екологія»		
5.	Рівень НРК	6-й		
6.	Семестр та тривалість вивчення	7 семестр, 1-15 тижні		
7.	Кількість кредитів ЄКТС	3,5		
8.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота (заняття) – 44/2		Самостійна робота
		Лекційні	Практичні /семінарські	Лабораторні
		14/2	30/-	-
				61/103
9.	Мова навчання	Українська		
10.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Доцент кафедри економіки та підприємництва, кандидат економічних наук (PhD) Башлай Сергій Вікторович		
11.1	Контактна інформація	serhii.bashlai@snau.edu.ua; ауд. 403а-е.		
11.	Загальний опис освітнього компонента	Освітній компонент, зміст якого формується на основі об'єктивних законів розвитку природи й суспільства, вивчає закономірності раціонального природокористування та методів його економічної оцінки. Академічний курс базується на методах економічного обґрунтування проектів господарської діяльності та управління інвестиційними процесами з урахуванням вимог охорони навколишнього середовища.		
12.	Мета освітнього компонента	Набуття студентами сучасного економічного мислення та компетентностей, спрямованих на розв'язання еколого-економічних завдань, визначення й аналіз економічної ефективності впровадження природоохоронних заходів, проведення економічної оцінки природних ресурсів та здійснення оцінки еколого-економічних збитків, що завдаються економіці забрудненням окремих природних компонентів.		
13.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Освітній компонент базується на вивченні збалансованого природокористування, 2. Освітній компонент є основою для охорони навколишнього середовища, організації управління в екологічній діяльності		
14.	Політика академічної доброчесності	Списування – завдання не зараховується. Використання заборонених засобів під час контрольних засобів – відповідь не зараховується. Плагіат – завдання не зараховується.		
15.	Посилання на курс на навчальній платформі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=3887		

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в профілі ОП)							Як оцінюється РНД
	ПРН ₀₁	ПРН ₀₃	ПРН ₀₈	ПРН ₁₅	ПРН ₁₇	ПРН ₂₁	ПРН ₂₂	
ДРН 1. Знати як розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.		+			+		+	Тести множинного вибору
ДРН 2. Знати та розуміти предметну область і професійну діяльність		+						Тести множинного вибору
ДРН 3. Застосовувати інформаційні та комунікаційні технології			+					Тести множинного вибору
ДРН 4. Знати як спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).							+	Тести множинного вибору
ДРН 5. Розуміти соціальну відповідальність та свідомість дій				+	+		+	Тести множинного вибору
ДРН 6. Застосовувати вміння проводити дослідження на відповідному рівні						+		Розрахункові завдання
ДРН 7. Розуміти, як працювати в команді							+	Тести множинного вибору
ДРН 8. Застосовувати навички міжособистісної взаємодії							+	Тести множинного вибору
ДРН 9. Оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт					+			Тести множинного вибору

ДРН 18. Оцінювати вплив на стан довкілля різних технологій та видів природокористування, обумовлених веденням сільського господарства, до виявлення екологічних ризиків, пов'язаних агровиробництвом					+	+		Тести множинного вибору, розрахункові завдання
ДРН 19. Застосовувати заходи, спрямовані на екологізацію агросфери				+	+			Тести множинного вибору

Зміст програмних результатів навчання:

ПРН 01 – Демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

ПРН 03 – Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.

ПРН 08 – Уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.

ПРН 15 – Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.

ПРН 17 – Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.

ПРН 21 – Уміти обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних.

ПРН 22 – Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля.

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу						Рекомендована література
	Аудиторна робота				Самостійна робота		
	Лк		П.з / семін. з				
	ден.	заочн.	ден.	заочн.	ден.	заочн.	
Тема 1. <i>Загальні відомості про економіку природокористування</i> 1. Еколого-економічна сутність природокористування та основні передумови виникнення науки. 2. Предмет, мета, завдання та методи дисципліни.	2	-	2	-	6	15	Основна: 1-5, 7, 9, 13 Додаткова: 2, 4, 5
Тема 2. <i>Еколого-економічні показники</i> 1. Наукові основи раціонального природокористування. 2. Загальні принципи раціонального природокористування. 3. Сутність, показники та індикатори сталого розвитку.	2	-	6	-	10	15	Основна: 1-3, 5-10 Додаткова: 1, 3, 6
Тема 3. <i>Економічний механізм раціонального природокористування</i> 1. Сутність і структура економічного механізму раціонального природокористування. 2. Оцінка природних факторів. 3. Плата за використання природних ресурсів.	2	2	4	-	11	13	Основна: 1-3, 5, 7-10, 13 Додаткова: 2-5
Тема 4. <i>Економічна ефективність природоохоронних заходів</i> 1. Сутність ефективності природоохоронних заходів. 2. Визначення економічної ефективності природоохоронних заходів.	2	-	6	-	10	15	Основна: 1, 5, 6-9, 11-13 Додаткова: 1, 3, 5

<p>Тема 5. <i>Еколого-економічні питання використання земельних ресурсів</i></p> <p>1. Основи та принципи оцінки земель.</p> <p>2. Забруднення земельних угідь в аграрному виробництві та його наслідки.</p> <p>3. Оцінка економічних збитків від забруднення земельних ресурсів.</p>	2	-	4	-	8	15	<p>Основна: 1-3, 6-10, 12</p> <p>Додаткова: 2-5</p>
<p>Тема 6. <i>Лісові ресурси: охорона, економічна оцінка та ефективність використання</i></p> <p>1. Склад та економічна оцінка лісових ресурсів</p> <p>2. Економічний механізм використання лісових ресурсів.</p> <p>3. Визначення збитків від нераціонального використання лісових ресурсів.</p>	2	-	4	-	8	15	<p>Основна: 1-9, 11-13</p> <p>Додаткова: 2-5</p>
<p>Тема 7. <i>Водні ресурси, їх охорона, оцінка та наслідки використання</i></p> <p>1. Економічна оцінка водних ресурсів.</p> <p>2. Визначення збитків від нераціонального використання водних ресурсів та їхнього забруднення</p>	2	-	4	-	8	15	<p>Основна: 1-8, 12-13</p> <p>Додаткова: 2-5</p>
Всього	14	2	30	-	61	103	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання	Кільк-ть годин	Методи навчання	Кільк-ть годин
ДРН 1. Знати як розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.	Лекція, практичне заняття, обговорення актуальних питань	4	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка презентацій / есе	4
ДРН 2. Знати та розуміти предметну область і професійну діяльність	Лекція, практичне заняття, презентації	4	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка есе	2
ДРН 3. Застосовувати інформаційні та комунікаційні технології	Практичне заняття, обговорення актуальних питань	2	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка презентацій	4
ДРН 4. Знати як спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).	Лекція, практичне заняття	4	Опрацювання теоретичного матеріалу	3
ДРН 5. Розуміти соціальну відповідальність та свідомість дій	Лекція	2	Опрацювання теоретичного матеріалу	3
ДРН 6. Застосовувати вміння проводити дослідження на відповідному рівні	Практичне заняття	2	Опрацювання теоретичного матеріалу, виконання розрахункових завдань	4
ДРН 7. Розуміти, як працювати в команді	Практичне заняття	2	Опрацювання теоретичного матеріалу	4
ДРН 8. Застосовувати навички міжособистісної взаємодії	Лекція	2	Опрацювання теоретичного матеріалу	2
ДРН 9. Оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт	Практичне заняття	2	Виконання розрахункових завдань	3
ДРН 10. Знати та розуміти теоретичні основи екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування	Лекція	2	Опрацювання теоретичного матеріалу	4

ДРН 11. Розуміти та застосовувати вміння критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук	Лекція	2	Опрацювання теоретичного матеріалу	2
ДРН 12. Оцінювати вплив процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю	Практичне заняття	2	Виконання розрахункових завдань	4
ДРН 13. Застосовувати основні принципи та складові екологічного управління	Практичне заняття	2	Опрацювання теоретичного матеріалу	3
ДРН 14. Застосовувати сучасні інформаційні ресурси для екологічних досліджень	Лекція	2	Опрацювання теоретичного матеріалу	4
ДРН 15. Застосовувати міжнародний та вітчизняний досвід вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем	Лекція	2	Опрацювання теоретичного матеріалу	3
ДРН 16. Синтезувати методи управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами	Практичне заняття	2	Виконання розрахункових завдань	3
ДРН 17. Знати та розуміти значення популяцій в забезпеченні функціонування екосистем, збереженні біорізноманіття, а також ролі та місця популяційного аналізу в системі моніторингу та впровадження раціонального, невиснажливого природокористування	Лекція	2	Опрацювання теоретичного матеріалу, виконання розрахункових завдань	4
ДРН 18. Оцінювати вплив на стан довкілля різних технологій та видів природокористування, обумовлених веденням сільського господарства, до виявлення екологічних ризиків, пов'язаних агровиробництвом	Практичне заняття	2	Виконання розрахункових завдань	3
ДРН 19. Застосовувати заходи, спрямовані на екологізацію агросфери	Практичне заняття	2	Опрацювання теоретичного матеріалу	2

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Есе / презентація	5 балів / 5 %	До 5 тижня
2.	РЗ 1 (розрахункове завдання)	20 балів / 20 %	До 7 тижня
3.	РЗ 2 (розрахункове завдання)	20 балів / 20 %	До 14 тижня
4.	Поточне тестування	15 балів / 15 %	Протягом семестру
5.	Екзамен – тест множинного вибору	30 балів / 30 %	Під час сесії

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
	<1 бал	1-2 бали	3-4 бали	5 балів
Есе / Презентація	<i>Завдання не виконано</i>	<i>Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті</i>	<i>Виконано усі вимоги до завдання, але відсутні власні висновки</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, наведені власні висновки та пропозиції</i>
	<10 балів	10-13 балів	14-17 балів	18-20 балів
РЗ 1	<i>Завдання не виконано (методика та відповіді неправильні)</i>	<i>Хід виконання вірний, але наявні суттєві помилки, відповіді, в основному неправильні</i>	<i>Завдання виконано, але існують несуттєві помилки</i>	<i>Завдання повністю виконано. Помилки відсутні</i>
	<10 балів	10-13 балів	14-17 балів	18-20 балів
РЗ 2	<i>Завдання не виконано (методика та відповіді неправильні)</i>	<i>Хід виконання вірний, але відповіді, в основному неправильні</i>	<i>Завдання виконано, але існують несуттєві помилки</i>	<i>Завдання повністю виконано. Помилки відсутні</i>

5.2. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Тестування в Google Forms	На кожному практичному занятті (вступний контроль)
2	Самооцінка знань в програмі Mentimeter	По закінченню кожної теми
3	Усний зворотний зв'язок на есе / презентацію	Під час виконання завдання виконання

5.3. Шкала оцінювання (підсумкова) – загальноприйнята для Університету:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	для екзамену
90 – 100	відмінно
82-89	добре
75-81	
69-74	
60-68	задовільно
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1. Основні джерела

6.1.1 Підручники, посібники:

1. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування: підручник. Київ: Кондор, 2018. 465 с.
2. Кліменко О. М. Мащенко М. А. Інвайронментальна економіка : навчальний посібник для студентів напряму підготовки 6.030501 «Економічна теорія». Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 176 с.
3. Коренюк П. І., Федулова С. О. Економіка природокористування: навчальний посібник. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2017. 274 с.
4. Кучер Л. Ю., Кучер А. В. Економіка природокористування: навчальний посібник. Харків: ФОП Федорко М. Ю., 2014. 264 с.
5. Мельник. С. В. Економіка природокористування: навч. посіб. для студ. екол. спец. Одеса: Наука і техніка, 2016. 223 с.

6.1.2 Методичне забезпечення:

6. Економіка природокористування : конспект лекцій для студентів 4 курсу напряму підготовки: 101 «Екологія» освітнього ступеня «бакалавр» денної форми навчання. Суми, СНАУ, 2017. 165 с.
7. Економіка природокористування : конспект лекцій / уклад. С. В. Башлай. Суми : СНАУ, 2020. 90 с.
8. Економіка природокористування : методичні вказівки щодо проведення практичних занять / уклад. С. В. Башлай. Суми : СНАУ, 2020. 41 с.
9. Економіка природокористування: методичні вказівки щодо самостійної роботи студентів. Суми : СНАУ, 2020. 66 с.

6.1.3 Інші джерела:

10. Аграрна економіка: навч. посіб. / В. Я. Білоножка, І. І. Мостов'як, В. П. Карпенко та ін.; за ред. В. Я. Білоножка. Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2016. 418 с.
11. Бойчук Ю. Д., Солошенко Е. М., Бугай О. В. Екологія і охорона навколишнього середовища: навч. посіб. 4-те вид., випр. і допов. Суми: Університетська книга, 2016. 316 с.
12. Екологія та збалансоване природокористування: навч. посібник / М. С. Мальваний, Г. З. Леськів. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. 316 с.
13. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: підручник / за заг. ред. Л. Г. Мельника, М. К. Шапочки. Суми: Університетська книга, 2016. 759 с.

6.2 Додаткові джерела:

1. Башлай С. В., Нагорний В. В. Концепція сталого розвитку економіки України в умовах євроінтеграції. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2021. № 24. С. 23-36. DOI: 10.33813/2224-1213.24.2021.2.
2. Верховна рада України. Офіційний веб-портал. URL: <https://rada.gov.ua>.
3. Міністерство екології та природних ресурсів України. Офіційний портал URL: <http://www.menr.gov.ua>
4. Урядовий портал. Єдиний портал веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.
5. RealClimate. Climate Science from climate scientists. URL: <http://www.realclimate.org>.
6. Sustainable Development Goals in agriculture and responsible investment: A comparative study of the Czech Republic and Ukraine / Alex Plastun, Inna Makarenko, Tetiana Grabovska, Ricardo Situmeang, Serhii Bashlai. *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19(2). P. 65-76. DOI:[http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19\(2\).2021.06](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19(2).2021.06).